Podajemy przykłady tkanin popularnych w województwie Podlaskim:

1) Tkanina dwuosnowowa

Tkaniny dwuosnowowe wykonywane są z naturalnej przędzy wełnianej, unikatową techniką, na drewnianych ręcznych warsztatach. Aby powstał dywan należy użyć dwóch wątków w dwóch kontrastowych kolorach oraz podwójnej, również kontrastowej osnowy. W ten sposób na krośnie powstają dwie tkaniny o splocie płóciennym połączone ze sobą wzorem i bordiurą. W procesie tkania wzór wybiera się za pomocą cienkiej listewki zwanej „prątkiem". Tkanina składa się z dwóch pojedynczych warstw o przeciwstawnych kolorach. Kompozycja dywanów składała się z pola środkowego wypełnionego powtarzającymi się motywami gałązki winorośli, gwiazd, rombów lub „raczków" oraz z szerokiej, trójdzielnej bordiury.

2) Tkanina podbierana zwane regionalnie preborami lub tkanina wybierana

"Perebory", tkanina wybierana wykonana na warsztacie tkackim, przypominająca haft ręczny. Był rodzajem tkaniny podbieranej charakterystycznej dla północno-wschodniej Polski, tkana przy użyciu osnowy -nici bawełnianych oraz wełnianego wątku.

Cechą charakterystyczną tkaniny jest stebnówka, widoczna w przybliżeniu, która oddziela poszczególne części wzoru. Tkanina dwubarwna, w kontrastowych kolorach o wzorach geometrycznych (szachownice, okna, kwadraty, gwiazdy), roślinnych (przede wszystkim róże, bratki, lilie) lub zwierzęcych (najczęściej ptaki, np. gołębie, indyki, pawie). Polega ona na tym, że ziew dla wątku ozdobnego utworzony jest nie przez nicielnice, ale przez dodatkową deskę i druty lub sznurki. Dawało to tkaczkom większe możliwości w komponowaniu wzorów. Obok bardziej rozbudowanych motywów geometrycznych, w postaci gwiazdek, meandrów, zygzaków, wprowadzały one motywy roślinne, zoomorficzne, a nawet antropomorficzne. Ornamentów nie wymyślały jednak same tkaczki, lecz były one odwzorowywane z wyrobów fabrycznych (kap, firan, obrusów). Stosowano także gotowe wzorniki do robót ręcznych.

3 . Tkaniny przetykane, wielonicielnicowe – kostkowe tzw. radziuszki

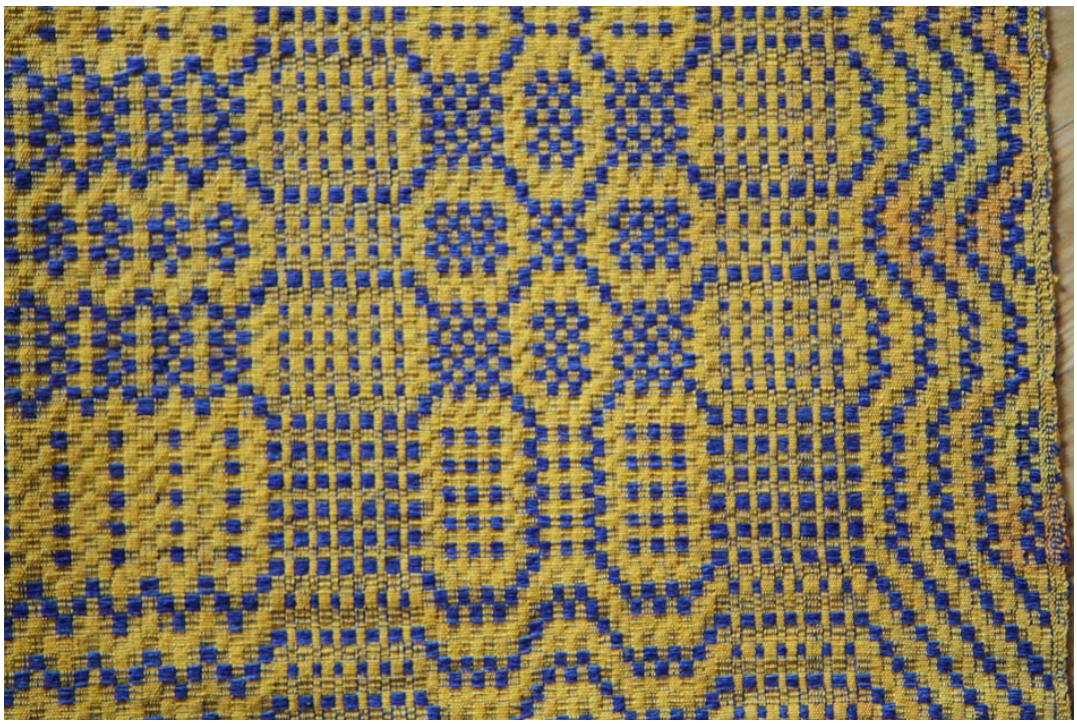
Radziuszki powstawały początkowo na wąskich krosnach, dlatego każda z nich posiadała bordiurę tylko wzdłuż jednego brzegu, aby dwie jednakowe tworzyły po zszyciu dużą symetrycznie zakomponowaną narzutę. Wzór tkaniny powstaje z „zaprogramowania" nicielnic i naciskania właściwych pedałów a ich wzory zapisywano w zeszytach.

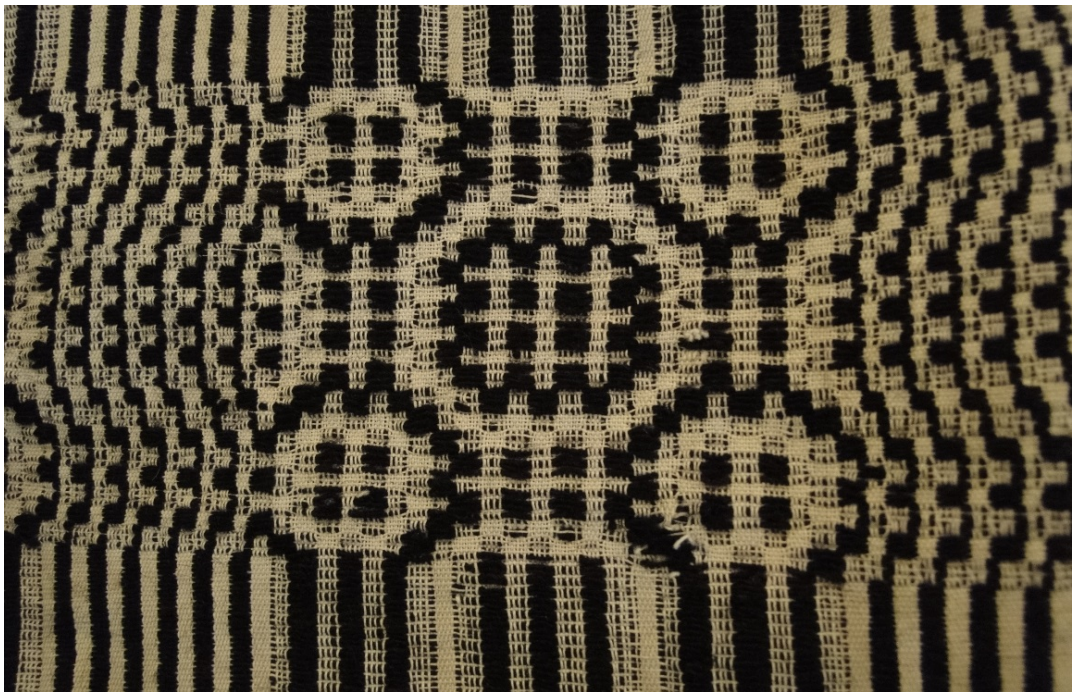
Radziuszka, to tkanina dekoracyjna, wielonicielnicowa, tkana techniką przetykaną. Występowała na pograniczu litewsko-białoruskim (Wileńszczyzna, Nowogródzkie, Polesie), skąd rozeszła się na Białostocczyznę, Kurpie, Podlasie, Lubelszczyznę, znana również na Mazurach i Pomorzu. Ich tradycja pochodzi końca XIX w., a w niektórych wsiach pojawiły się nawet tuż przed II wojną światową. Do tkactwa ludowego trafiły za pośrednictwem zawodowych tkaczy – rzemieślników, od których wiejskie tkaczki przejmowały wzory.

Specyfiką tkanin przetykanych jest tło utworzone splotem płóciennym – zazwyczaj z nici lnianych lub bawełnianych – oraz wzór powstający poprzez przewlekanie dodatkowego wątku, który w kolorze oraz surowcu (wełna lub bawełna) jest odmienny od tła. W ten sposób powstają materiały dwubarwne, w których tło kontrastuje z ornamentem. Kolorystyka jest bardzo różnorodna – obok nici w kolorze naturalnym

występują nici barwione na granatowo, czarno, zielono, żółto, niebiesko, pomarańczowo, bordowo itp. Całą powierzchnię zajmują geometryczne wzory. Drobne kosteczki układają się w większe figury: krzyże, okienka, gwiazdy, wydłużone sześcioboki, przenikające się wzajemnie koła i elipsy. Technika „przetykania” sprawia, że kolorowe płaszczyzny ornamentu nie są od siebie ostro oddzielone. Wątek, który przetyka płótno sprawia, że tkanina charakteryzuje się dyskretnością barw i osobliwie się mieni, a powstający wzór tworzy specyficzną fakturę. Radziuszki powstawały początkowo na wąskich krosnach, dlatego każda z nich posiadała bordiurę tylko wzdłuż jednego brzegu, aby dwie jednakowe tworzyły po zszyciu dużą symetrycznie zakomponowaną narzutę. Wzór tkaniny powstaje z „zaprogramowania” nicielnic i naciskania właściwych pedałów a ich wzory zapisywano w zeszytach.

Tkaniny służyły do przykrywania łóżek, wozów i sań. Stanowiły również ważny element posagu dziewczyny. Przekazywane z pokolenia na pokolenie były cenione i starannie przechowywane.

4) Sejpak

Sejpak to tkany ręcznie materiał o specyficznym splocie. Tradycyjnie był tkany na wąskich krosnach najczęściej wełnianym wątkiem na lnianej osnowie. Wyróżniał się ornamentyką opartą na ukośnych liniach i rombach, często zakończoną bordiurą w zygzaki. Jego nazwa pochodzi od gwarowego określenia “sejpać” – strzępić, siepać (się), skubać.

Wzór sejpaka powstaje z dwóch geometrycznych motywów powtarzanych w układzie szachownicowym. Dywany były ważnym składnikiem posagu dziewczyny i zdarzało się, że ten sam dywan przekazywano przez kilka pokoleń. Matki przekazywały dywany córkom w charakterze wiana, co przyczyniło się do ich trwania w kulturze.

5. Kilimy, pasiaki,

Polskie kilimy posiadają wzory o motywach roślinnych lub geometrycznych, często otoczone są bordiurą, cechuje je bogata skala kolorystyczna, od barw kontrastowych do pastelowych tonacji. W drugiej połowie XIX wieku ręcznie tkane kilimy zostały częściowo wyparte przez wyroby fabryczne, jednak wykonywane są nadal przez twórców ludowych i artystów. Najprostszymi motywami dekoracyjnymi były pasy barwne lub wzory geometryczne oraz stylizowane ornamenty roślinne.

6. Chodniki:

Tkane na tradycyjnych krosnach w dwie lub cztery nicielnice przy użyciu ścinków dziewiarskich.

7. Krajki

Krajki to tkane wzorzyste pasy lub wstążki stosowane w strojach ludowych do przewiązywania w talii lub naszywane na brzegi spódnic, zapasek i koszul. Oprócz zastosowania praktycznego, pełniły także rolę dekoracyjną. Zdobiły i chroniły przed przetarciem brzegi ubrań. Można tkać je na bardku, na nodze, krosienku lub kwadratowych tabliczkach (to już bardziej skomplikowana technika).

